

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Проректор з наукової роботи
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

Ганна ТОЛСТАНОВА

2022 р.

**ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДО АСПІРАНТУРИ (АД'ЮНКТУРИ)
на здобуття ступеня доктора філософії
(третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти)**

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 052 ПОЛІТОЛОГІЯ

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ

ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА «ПОЛІТОЛОГІЯ»

Київ – 2022

Розробники програми:

1. Малкіна Г.М., професор кафедри політичних наук, доктор політичних наук, професор
2. Батрименко О.В., завідувач кафедри політології, доктор політичних наук, професор

УХВАЛЕНО

вченою радою філософського факультету

«27» 04 2022 р., протокол № 11

Голова вченої ради філософського факультету

_____ Анатолій КОНВЕРСЬКИЙ

Гарант освітньо-наукової програми _____ Петро ШЛЯХТУН

Тема 1. Методологічні аспекти науки про політику

Специфіка пізнання політичного. Закономірності політичного життя суспільства; проблема закономірностей у політиці. Раціональне й ірраціональне в політиці. Політологія як наука і навчальна дисципліна. Структура політології як науки. Формування та інституціоналізація політичної науки. Політика як наука і мистецтво. Об'єкт і проблема предмета політології. Основні категорії політології та проблема їх класифікації. Функції політології.

Проблеми становлення та розвитку методології політичної науки. Основні методи політологічних досліджень. Теоретичне та емпіричне у вивченні політики. Філософсько-методологічні засади сучасної політології. Прогнозування та моделювання в політології. Особливості суб'єкта та об'єкта політичного аналізу. Критерії науковості політичного знання. Парадигми політології як методологічні засоби аналізу світу політики. Багатопарадигмальність політологічного знання. Місце політичної науки у структурі соціально-гуманітарних знань: політична наука, політична філософія, політична історія, політична психологія, політична соціологія, політична економія, державознавство, юридичні науки. Теоретична та прикладна політологія. Політична наука та політична технологія як єдність теоретичного й емпіричного. Особливості впливу світових політичних процесів, державної політики на формування політичної науки. Політичне знання як інструмент соціальних перетворень. Особливості становлення та розвитку політичної науки в Україні.

Тема 2. Історія політичних учень

Проблема періодизації історії політичних учень. Зародження політичної думки та її розвиток у країнах Стародавнього Сходу. Політичні вчення у Стародавній Греції. Політична етика Сократа. Вчення Платона про "ідеальну державу". Вчення Аристотеля про політику та державу. Політико-правова думка Стародавнього Риму. Політичне вчення Цицерона. Особливості політичної думки епохи Середньовіччя. Політичні ідеї та політичний зміст вчення Фоми Аквінського. Політико-правові доктрини Марсілія Падуанського та В.Оккама. Політико-правова думка Візантійської імперії. Кодекс Юстиніана. Особливості політичної думки Нового часу. Н.Макіавеллі як основоположник науки про політику. Політичні ідеї Г.Гроція. Т.Гоббс про виникнення і сутність держави. Дж.Локк як основоположник теоретичної системи класичного лібералізму. Ш.Монтеск'є про форми держави і поділ влади. Класичний лібералізм (Б.Констан, І.Бентам, А.Токвіль).

Ліберально-демократичні концепції у Північній Америці (Т.Джефферсон, Д.Медісон). Вчення про державу і владу у філософії І.Канта. Органічна теорія держави Г.Спенсера. Політичні погляди Л.Гумпловича. Вчення про громадянське суспільство, державу та право у філософії Г.В.Ф.Гегеля. Політична філософія Ф.Ніцше. Марксистське вчення про політику, державу і владу.

Політична думка ХХ століття. Класичні концепції еліт Г.Моски, В.Парето, Р.Міхельса. Вчення М.Вебера про політику і владу. Сучасні концепції плюралізму еліт (Г.Лассуел, Й.Шумпетер, К.Манхейм, Д.Белл). Сутність та особливості неолібералізму. Особливості сучасного консерватизму.

Політологічні школи сучасної зарубіжної політології. Американська політологічна школа. Французька політологічна школа. Становлення та розвиток політичної науки у Великій Британії та Німеччині у ХХ-ХХІ ст.

Особливості розвитку української політичної думки. Політико-правові погляди в Київській Русі. Розвиток української політичної думки у козацько-гетьманську добу. Політичні ідеї Кирило-Мефодіївського товариства (М. Костомаров, Т. Шевченко, П. Куліш). Політичні погляди М. Драгоманова. Політичні погляди І. Франка. В. Липинський як ідеолог українського монархізму. Концепція інтегрального націоналізму Д. Донцова.

Тема 3. Теорія політики

Поняття та структура політики. Основні концепції політики. Місце і роль політики в життєдіяльності суспільства. Зміст і форми політичної діяльності. Сутність та особливості політичної влади. Форми і методи здійснення політичної влади. Поняття суб'єкта політики. Класифікація суб'єктів політики. Соціальна зумовленість політики. Соціальна стратифікація і політика. Сутність і основні напрями соціальної політики. Соціальна справедливість як основна проблема соціальної політики. Етнонаціональні спільноти як суб'єкти та об'єкти політики.

Системний аналіз політики. Політична системи суспільства. Типологія політичних систем. Політика і держава. Держава як основний інститут політичної системи суспільства. Основні форми державного правління. Основні форми державного устрою. Політичний режим як одне з базових понять політології. Типи політичних режимів. Сучасне розуміння проблеми демократії. Політичні принципи демократії. Основні політологічні концепції демократії. Громадянське суспільство та його роль у функціонуванні сучасних демократичних держав. Сутність та основні ознаки правової держави. Взаємозв'язок правової держави і громадянського суспільства. Політичні партії як суб'єкти політики. Типологія політичних партій і партійних систем. Громадсько-політичні об'єднання та суспільно-політичні рухи в політичному житті суспільства. Теорія груп інтересів та груп тиску. Вибори та виборчі системи. Основні типи виборчих систем. Особливості становлення демократичної політичної системи в Україні. Проблеми утвердження правової держави та громадянського суспільства в Україні. Етапи становлення багатопартійності в Україні.

Сутність і структура політичного процесу. Основні типи політичних процесів. Трансформація й модернізація як політичні процеси сучасності. Сутність і основні типи політичних конфліктів. Сучасні способи та форми розв'язання політичних конфліктів. Політичне рішення. Особливості та типи політичних рішень. Міжнародні відносини як складова світового політичного процесу.

Сутність та основні функції зовнішньої політики. Основні цілі й засоби зовнішньої політики держави. Основні напрями зовнішньої політики української держави. Політика української держави в умовах глобалізації сучасного суспільно-політичного життя.

Список літератури

Алексеєнко І. Г. Форма державного правління як парадигмальна основа розвитку інституційної структури політики: монографія. - Д.: Пороги, 2011.

Альтюссер Л. За Маркса. – М.: Праксис, Серія: Новая наука политики, 2006.

Антология мировой политической мысли: В 5 т.: учебное пособие. – М.: Мысль, 1997.

Арістотель. Політика / пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка. – К.: Основи, 2003.

Арон Р. Демократия и тоталитаризм. - М., 1993.

Білошицький С. В. Ліберальна демократія в ХХІ столітті: ресурси, виклики, перспективи. – Хмельницький, 2012.

Брайсон В. Гендер и политика времени. Феминистская теория и современные дискуссии / В. Брайсон. – К., 2011.

Вебер М. Политика как призвание и профессия / М.Вебер // Избр. произв. – М., 1990.

Великий українець. Збірник праць Михайла Грушевського / передм. Л.Кравчука. - К., 1992.

Галаганов С.Г. Современная западная политическая теория (на примере англо-американской и французской политических школ) / С.Г. Галаганов, М.А. Фролова. – М., 1993.

Гегель Г.-Ф. Основи філософії права, або природне право і державознавство. – Київ, 2000.

Гоббс Т. Левіафан, або суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної / Т. Польська (наук.ред.), Р. Димирець (пер. з англ.). – К.: Дух і Літера, 2000.

Горбатенко В.П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика / В.П. Горбатенко. – К., 2006.

Гране М. Китайская мысль от Конфуция и Лаоцзы / М.Гране. – М., 2008.

Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть / М.Грушевський. - К., 1991.

Джилас М. Лицо тоталитаризма / М.Джилас. - М, 1992.

Гунчак Тарас. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії / Тарас Гунчак. — К. : Либідь, 1993.

Даль Р. Поліархія. Участь у політичному житті та опозиція / Р. Даль. – Х., 2002.

Демократизация: учебн.пособие / сост. и науч. ред. К.В. Харпфер, П.Бернхаген, Р.Ф.Инглхарт, К.Вельцель – М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2015.

Держава і громадянське суспільство в Україні: пошук концепції співпраці: аналітична доповідь / за ред. О.М.Майбороди. - К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2013.

Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї / Д. Донцов – К., 1993.

Дорошенко Д.І. Нарис історії України / Д.І. Дорошенко - К., 1991.

Дюверже М. Политические партии / М. Дюверже. – М., 2000.

Енциклопедія політичної думки / за ред. Д. Міллера, Д. Коулмена, В. Конналі, А. Райана. – К., 2000.

Історія Русів / пер. І. Драча. - К.: Веселка 2003.

Історія вчень про державу і право: навчальний посібник. / К.: Алеута, 2012.

История политических и правовых учений: учебник / под ред. О.Э.Лейста - М.: Зерцало, 2006.

Замалеев А.Ф., Зоц В.А. Мыслители Киевской Руси / А.Ф. Замалеев, В.А. Зоц. – Киев, 1981.

- Кара-Мурза С. Манипуляція сознанием / С. Кара-Мурза. – М., 2000.
- Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: підручник. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013.
- Кирилюк Ф.М. Історія зарубіжних політичних вчень.: навч.-метод. посібник / Ф.М. Кирилюк, О.В. Батрименко. – К.: ТОВ “XXI століття: Діалог культур”, 2005.
- Кирилюк Ф.М. Історія зарубіжних політичних вчень Нової доби / Ф.М. Кирилюк. – К.: Центр учбової літератури, 2009.
- Класики політичної думки від Платона до Макса Вебера / Євгеній Причепій (ред.). – К.: ВК ТОВ “Тандем”, 2002.
- Конфуцій. Суждения и беседы / пер. с кит. П.С. Попова. – СПб.: Азбука-классик, 2008.
- Кухта Б.П. Політичні еліти та лідерство / Б.П. Кухта, Н.Г. Теплоухова. – Л., 2000.
- Лікарчук Н.В. Політичний маркетинг: теорія і практика: монографія / Н.В. Лікарчук. – К., 2012.
- Липинський В. Листи до братів-хліборобів / В.Липинський. - Київ–Філадельфія, 1995.
- Локк Дж. Два трактата о государственном правлении / Дж. Локк. - Соч. - М., 1988. - Т. 3.
- Малкін Є. Основи виборчих технологій і партійного будівництва / Є. Малкін, Є. Сучков. – К., 2005.
- Малкіна Г.М. Політична відповідальність у демократичному суспільстві (інституціональний аспект) / Г.М. Малкіна. – К., 2010.
- Мак'явеллі Н. Флорентійські записки. Державець. – К.: Основи, 1998.
- Мироненко П.В. Форма правління: політичні трансформації на зламі століть: монографія / П.В. Мироненко. – К.: ВЦ „Академія”, 2014.
- Монтескьє Ш. О духе законов / Ш.Монтескьє. – М.: Мысль, 1999.

- Най Дж. Будущее власти. Как стратегия умной силы меняет XXI век / Дж. Най – М.: АСТ, 2014.
- Неліпа Д.В. Системний аналіз в політології; теорія, методологія, практика: монографія. – К.: Центр учбової літератури, 2011.
- Обушний М.І. Партологія / М.І. Обушний, М.В. Примуш, Ю.Р. Шведа. – К., 2006.
- Платон. Держава. – К.: Основи, 2005.
- Політична енциклопедія / ред. кол.: Ю. Левенець, Ю. Шаповал та ін. – К., 2012.
- Політологічний енциклопедичний словник / за ред. М.П.Требіна. – К.: Вид-во «Право», 2015.
- Політичні проблеми сучасної України: аналітичні доповіді Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2012.
- Політологія: підручник / В.Ф.Цвях, О.В.Батрименко, В.П.Горбатенко та ін.; за заг. ред. В.Ф.Цвяха, О.В.Батрименка. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010.
- Політологічний енциклопедичний словник / В.Б. Авер'янов, І.В. Алексеєнко, С.С. Андрєєв та ін.; В.П. Горбатенко (упоряд.), Ю.С. Шемшученко та ін. – К., 2004.
- Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги / К. Поппер. - К., 1994. - Т. 1-2.
- Рябов С. Політологічна теорія держави / С.Рябов. - К., 1996.
- Себайн Дж.Г., Торсон Т.Л. Історія політичної думки / Дж.Г. Себайн, Т.Л. Торсон., пер. з англ. – К.: Основи, 1997.
- Семенченко Ф.Г. Політична діяльність: аксіологічний вимір / Ф.Г. Семенченко – К., 2011.
- Токвіль А. Про демократію в Америці / А. Токвіль – К., 1999.
- Хабермас Ю. Демократия. Разум. Нравственность / Ю. Хабермас. - М., 1995.

Хелд Д. Модели демократии / Д. Хелд – М.: Дело, 2014.

Шаповал В.М. Зарубіжний парламентаризм / В.М. Шаповал - К., 1993.

Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм і демократія / Й. Шумпетер. - К., 1995.

Шляхтун П.П. Політологія: історія та теорія: підручник / П.П. Шляхтун. – К.: Центр учбової літератури, 2010.

Цицерон Марк Тулій. Про державу. Про закони. Про природу богів. – К., 1998.

Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні ХУІ-ХУІІІ ст. / Н. Яковенко. – Київ: Критика, 2002.